

„Ztráta možnosti dýchat“

Výstava koláží Rachel Kuchařové-Epstein a Karla Votipky

Galerie KusKovu, Praha, 16. 9. – 15. 10. 2010

Autoři si pro svou výstavu sice zvolili název „Ztráta možnosti dýchat“, nicméně jejich společný projekt jako by byl pro každého z nich spíše osvěžujícím nadechnutím. Rachel Kuchařová-Epstein svá díla formou výstavy prezentuje veřejnosti vůbec poprvé, známý šperkař Karel Votipka přichází s převratnou novinkou, kterou je šperk s vltavínem, samozřejmě v osobitěm Votipkově pojetí. Přitom tvorba Rachel Kuchařové-Epstein a Karla Votipky má jen jediný, zato ovšem podstatný, společný bod. Tím je skutečnost, že oba dva pro svá díla hledají již existující, hotové prvky, které si s sebou do nových kontextů přinášejí útržky svých původních významů a především silný citový náboj. Rachel využívá jako základní stavební kameny koláží části starých knižních dřevorytů, Karel takto pracuje se skutečnými kameny v trojrozměrném médiu. Mohlo by se zdát, že užitím přejatých prvků si oba autoři usnadňují situaci. Opak je pravdou. Pracovat s motivy nesoucimi poselství na úrovni hodné umění vyžaduje vyzrálou osobnost, která překoná nástrahy nabízejícího se povrchního spojení a umožní zaznít novým harmoniím. Jinak se ale oba tvůrci pohybují protisměrně. Pro Rachel je tvorba koláží spojená především s potřebou vyjádřit se. Formální stránka díla přichází mimoděk. Stejně tak by na sebe mohlo vzít podobu básně či obrazu. Karel naopak vychází z řemesla a díky jeho bravurnímu zvládnutí směřuje k umění.

Důležitou roli v životě Rachel hraje láska ke starým knihám. Jejich důvěrnou znalost odrážejí i autorčiny koláže, v nichž se na pozadí fotografií nám blízkých pamětihodností i míst exotických objevují části xylografických ilustrací naučných knih z 19. století a reprodukcí renesančních výtvarných děl. Autorka sama říká, že koláže surrealistů pro ni nejsou zdrojem inspirace. Nicméně je zřejmé, že ony klasické obrazy, sochy i architektury, stejně jako kresby doprovázející stará pojednání o zoologii či lidské anatomii, ji oslovují podobně jako její předchůdce tvořící v duchu surrealismu. A tak i díky Rachel můžeme pocítit mrazení ze vzrušujícího setkání podle principu „objektivní náhody“, při kterém objevujeme, že tisíckrát poznané výjevy místo předvídatelných odpovědí vyslovují nečekané otázky. Touha po poznání a fascinace bohatstvím tvarů živé i neživé přírody, zhmotněné v knižních dřevorytech, odkrývají svou iracionální stránku nebo se mění v otevřenou erotičnost. Tradice už tak nevnímáme jako svazující, ale naopak nám právě ony umožňují být zcela svobodnými.

Profesní dráha Karla Votipky v oboru šperkařství trvá již několik desítek let. Nejprve se ovšem vyučil nástrojářem a pracoval ve vývojovém oddělení firmy Liberta v rodném Mělníku. Pověstná bytelnost výrobků firmy jako by předurčila mohutnost pozdějších Votipkových šperků, které veřejnosti představil poprvé na sklonku 80. let při Babím létě, přehlídce šperků, oděvních doplňků i modelů, konané každoročně v Praze, po letech přesunutě z Bertramky do Maltézské zahrady. Od té doby se zájemci s dílem Karla Votipky setkávají velice často při kolektivních i autorových samostatných výstavách, pořádaných v České republice i v zahraničí. Kolekce Votipkových šperků byla mimo jiné vybrána pro reprezentaci českého umění řadou výstav, konaných v evropských i zámořských metropolích, připravených pod záštitou Ministerstva zahraničních věcí ČR. Název prezentované řady šperků Lux materiae vystihuje Votipkův přístup k hmotě a zvláště ke kameni jako základnímu prvku jeho děl. Kameny autorem cíleně vyhledávané v české krajině i zakupované ze vzdálených nálezů celého světa dlouhé měsíce i léta zůstávají ve Votipkově ateliéru. Až když se s nimi autor dokonale sžije, mohou být využity v uměleckém díle. Se stejnou poctivostí autor pracuje i s kovem, s jeho skrytými fyzikálními vlastnostmi i texturou povrchu a chladem nebo naopak hřejivostí jeho barvy. Votipkovy šperky v podobě měřítkově nadsazených a zcela trojrozměrných objektů jsou překvapivě lehké a příjemně se nosí, funkčně spínají oděv, dotahují jeho kontury. Každý šperk je totiž individuálně konstruován a

co do hmoty vyvážen. Dokonale sedí na těle, jehož anatomii dotváří. To si uvědomíme zejména u Votipkových prstenů, které nabývají na objemu, jako prsty přecházejí ve hřbet ruky. O Votipkově mistrovství svědčí i šíře záběru. Najde totiž vhodný výtvarný jazyk pro kameny v podobě trojrozměrných útvarů i leštěných destiček, kameny s amorfni vnitřní strukturou i kameny křišťálově čisté, užitě v přírodním tvaru nebo proměněné za pomoci intelektuálně formulovaného výbrusu. Nejde o rutinu, ale o schopnost materiálu naslouchat.

Kromě nerostů a hornin pro Votipku příznačných, včetně broušených kusů kovových rud ze starých českých lomů, vystavuje autor i šperky s vltavíny. Cestu ke zvrásněným zeleným tektitům členitých tvarů hledal Karel Votipka patnáct let. A díky jeho oddanosti kamenům působí autorovy vltavínové šperky v kontextu obecné vltavínové produkce jako zjevení. Vždyť od skutečné umělecké práce s vltavínem v podání Evy Havelkové, Zdeny Laštovičkové či Světlany Spiwokové uplynula již víc než dvě desetiletí, vyplněná záplavou kýčovitě figurální glyptiky nebo kamenů v přírodním zvrásněném stavu, zasazených v lepším případě do neutrální montáže. Karel Votipka ve svých abstraktních prstenech a dvojítech broží geometrických forem dokáže pro rozbrázděný vltavín velkoryse otevřít dostatečný prostor, podložený někdy navíc zakřivenou zrcadlovou plochou leštěného kovu, která ještě zdůrazní svit vltavínu a dá mu zazářit v jeho neopakovatelné barevnosti. Tyto malé zázraky jsou důkazem, že všechno chce svůj čas a že šperk není náhražkou čehosi většího, ani mechanicky replikovatelnou cenností, ale jedinečným dílem specifických kvalit.

13. října 2010
Petra Matějovičová